

Огілюк Віктор Миколайович, слухач 6-ВС
курсу навчально-наукового інституту № 4
Національної академії внутрішніх справ

ПРАВИЛА ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ У ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ

У зв'язку з подіями, які відбуваються останнім часом на території України, надзвичайно актуалізувалися пошуки та запровадження нових підходів, спрямованих на підвищення якості забезпечення безпеки професійної діяльності працівників вітчизняних правоохоронних органів.

У Конституції України (ст. 3) зазначено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнані найвищою соціальною цінністю, тому згадані дії посадових осіб прямо порушують норми Основного Закону країни. Реформування правової та соціальної системи завдяки побудові якісно нової моделі безпеки їхніх працівників відповідно до стандартів, принципів і норм, вироблених світовою спільнотою, є одним із оптимальних шляхів розв'язання цієї проблеми

З прийняттям 02.07.2015 р. Закону України «Про Національну поліцію» фактично розпочалася реформа правоохоронної системи взагалі та Міністерства внутрішніх справ України зокрема. Це, у свою чергу, привело до створення Національної поліції України як центрального органу виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

Стаття 42 Закону України «Про Національну поліцію» закріплює, що поліція під час виконання повноважень, уповноважена застосовувати такі заходи примусу: фізичний вплив (сила); застосування спеціальних засобів; застосування вогнепальної зброї.

Також Закон України "Про Національну поліцію" запроваджує нове поняття таке як "поліцейські заходи", під якими розуміють дію або комплекс дій примусового чи превентивного характеру, що обмежують певні права й свободи людини та застосовуються для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень. Поліцейські заходи примусу, до яких належать: – фізичний вплив (сила); – застосування спеціальних засобів; – застосування вогнепальної зброї.

Так, у ч. 7 статті цілком вірно вказано, що поліцейський уповноважений застосовувати вогнепальну зброю тільки з метою заподіяння особі такої шкоди, яка є необхідною і достатньою за таких обставин, для негайного відвернення чи припинення збройного нападу. Проте деякими своїми положеннями вказана стаття надає поліцейським надмірні повноваження щодо застосування вогнепальної зброї та не відповідає вже цитованому положенню її частини 7 [1].

До прикладу, у ч. 4 статті визначено виняткові випадки, коли поліцейський може застосовувати вогнепальну зброю. Серед них є декілька, які, на наш погляд, створюють небезпеку для прав людини. Йдеться про пункт 5 вказаної частини статті, що дозволяє застосовувати вогнепальну зброю «для затримання особи, яку застали під час вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину і яка намагається втекти» [1].

А також про пункт 3 частини 6, яким дозволяється поліцейському застосовувати зброю без попередження, «якщо особа, затримана або заарештована за вчинення особливо тяжкого чи тяжкого злочину, втікає із застосуванням транспортного засобу» [1].

Наголосимо, що тяжкий та особливо тяжкий злочин згідно Кримінального кодексу України далеко не завжди поєднаний з насильством. Отже, сам по собі факт скоєння особою тяжкого та особливо тяжкого злочину є недостатнім для розгляду його в якості обґрунтування для застосування зброї. Але головним є те, що обидві цитовані підстави суперечать не лише принципу пропорційності (адже вони надають поліцейському право застосовувати вогнепальну зброю щодо осіб, які не мають зброї та не вчиняють насильницькі дії), а й суперечать цілям застосування зброї, визначеним у ч. 7 статті [2].

Крім того, застосування у вказаних випадках зброї може спричинити шкоду життю та здоров'ю випадкових людей. Усе вищевказане стосується також і ч. 13 розглядуваної статті, що нею встановлюється наступне: «поліцейський може використати вогнепальну зброю для подання сигналу тривоги або виклику допоміжних сил». Є очевидним, що для подання сигналу тривоги або виклику допомоги вогнепальна зброя підходить менш за все, адже навіть через постріли в повітря може бути завдано шкоди життю або здоров'ю людей.

Поліцейський уповноважений застосовувати вогнепальну зброю тільки з метою заподіяння особі такої шкоди, що є необхідною і достатньою за таких обставин, для негайного відвернення чи припинення збройного нападу. Поліцейський уповноважений

застосовувати вогнепальну зброю у разі збройного нападу, якщо відвернення чи припинення відповідного нападу неможливо досягнути іншими засобами.

Поліцейському заборонено застосовувати вогнепальну зброю в місцях, де може бути завдано шкоди іншим особам, а також у вогнебезпечних та вибухонебезпечних місцях, крім випадків необхідності відбиття нападу або крайньої необхідності.

Поліцейський зобов'язаний у письмовій формі повідомляти свого керівника про застосування вогнепальної зброї, а також негайно повідомити свого керівника про активне застосування вогнепальної зброї, який своєю чергою зобов'язаний поінформувати центральний орган управління поліції та відповідного прокурора. Поліцейський може взяти до рук вогнепальну зброю і привести її у готовність, якщо вважає, що за таких обставин, які склалися, можуть виникнути підстави для її застосування.

Під час затримання осіб, щодо яких у поліцейського виникла підозра у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину, а також під час перевірки документів у таких осіб поліцейський може привести в готовність вогнепальну зброю та попередити особу про можливість її застосування. Спроба особи, яку затримує поліцейський із вогнепальною зброєю в руках, наблизитися до нього, скоротивши визначену поліцейським відстань, чи доторкнутися до зброї є підставою для застосування вогнепальної зброї поліцейським. Поліцейський може використати вогнепальну зброю для подання сигналу тривоги або виклику допоміжних сил, або для знешкодження тварини, яка загрожує життю чи здоров'ю поліцейського та інших осіб.

Отже, у кожному конкретному випадку буде перевірятись, чи була завдана шкода необхідною і достатньою в такій обстановці, чи мав місце напад, чи припинення відповідного нападу можливо було досягнути іншими засобами, тобто чи мала подія винятковий характер.

Список використаних джерел

1. Про Національну поліцію: закон України від 02.07.2015 р. // Урядовий кур'єр від 12.08.2015. – 2015. – № 146.

2. Експрес-аналіз Закону "Про Національну поліцію" [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ostro.org/blogs/synieplov/161283/>

3. Національна поліція України: проблеми становлення та перспективи розвитку : зб. матеріалів наук.-практ. конф. курсантів та

студентів (м. Харків, 10 грудня 2015 р.) / МВС України, Харків. нац.
ун-т внутр. справ. –Харків, 2015. – 192 с.